

Сіпліва Маргарита Олексіївна
магістрант денної форми навчання
ННІ педагогіки ЖДУ ім. Івана Франка,
науковий керівник: Вітвицька С.С.

Особливості формування громадянської компетентності у дітей молодшого шкільного віку

Всебічний розвиток людини та формування її національної самосвідомості є головною метою концепції гуманізації та гуманітаризації системи освіти, проголошеної Державною національною програмою освіти «Україна ХХІ століття» [1]. Провідні освітянські документи визначають компетентісно орієнтований підхід пріоритетом розвитку сучасної вітчизняної системи освіти. **Громадянська компетентність** є однією з ключових компетентностей формування людини-громадянина. Під нею розуміють здатність активно, відповідально й ефективно реалізовувати громадянські права та обов'язки з метою розвитку демократичного громадянського суспільства [3].

Протягом століть українська національна система освіти і виховання нагромадила цінний матеріал, виробила систему формування громадянина, в якій усі складові перебувають у тісному взаємозв'язку. Свідченням тому є ряд важливих праць та наукових розробок українських педагогів минулого (Г.Ващенко, А.Макаренка, В.Сухомлинського, М.Стельмаховича) та сучасності (О. Сухомлинська, М. Боришевський, І. Тараненко, С. Рябова, К. Чорна та ін.).

У вихованні громадянина велика роль належить початковій школі. Але для того, щоб учитель був спроможний свідомо працювати в цій галузі, йому потрібно чітко уявляти, в чому полягає сутність такого складного особистісного феномена як громадянськість.

Під громадянськість молодших школярів ми розуміємо інтегральне особистісне утворення, що характеризується розвитком таких комунікативних здібностей, завдяки яким вона може інтегруватися в суспільство за допомогою елементарних знань про державу, закони, права і відповідальність людини і громадянина.

На жаль, вихователі не використовують сучасних різноманітних форм, методів під час формування громадянськості молодших школярів, застосовуючи в основному виховну дію слова, що не має вагомого впливу на емоційну, почуттєву та мотиваційну сферу молодших школярів. Саме тому ми пропонуємо модель, компоненти якої направлені на формування у школярів громадянської компетентності (див. рис.1).

У структурі почуття громадянськості дітей молодшого шкільного віку ми виділяємо когнітивний, ціннісний, діяльнісний, процесуально-особистісний компоненти, котрі в реальному навчально-виховному процесі чітко взаємодіють, утворюючи системну цінність [2;17]. Відповідно до структури розроблені критерії сформованості почуття громадянськості, які складають зміст громадянської компетентності. Основними серед них є: усвідомлення та міцність знань про державу, народ, правила колективного життя в суспільстві, культурні норми, правила, моделі поведінки, демократичні свободи; оволодіння громадянською культурою; здатність до порозуміння, співпраці; самостійність у реалізації поставлених завдань.

Основними причинами невисокого розвитку громадянських знань, вмінь та навичок молодших школярів, на нашу думку є наступні:

1. Недостатній рівень сформованості громадянської компетенції.
2. Відсутність у частини школярів бажання виконувати творчі завдання.
3. Недостатня обізнаність вчителів зі змістовими лініями курсу «Людина і світ».
4. Низька забезпеченість учителів сучасними методичними матеріалами.
5. Низький рівень громадянської освіти батьків та всього суспільства взагалі.

Ефективність громадянського виховання молодших школярів забезпечується обов'язковим дотриманням таких провідних принципів виховання і навчання: науковості, національної свідомості й українського патріотизму, історизму, гуманності, демократизму, культуровідповідності, активності й ініціативності.

Встановлено, що процес формування громадянськості молодших школярів ефективно здійснюється при дотриманні певних педагогічних умов: осмислення громадянознавчих понять, трансформація їх у погляди,

переконання, звички; проведення уроків «Я і Україна» з елементами інноваційних технологій; використання потенціалу народної педагогіки і краєзнавчого матеріалу.

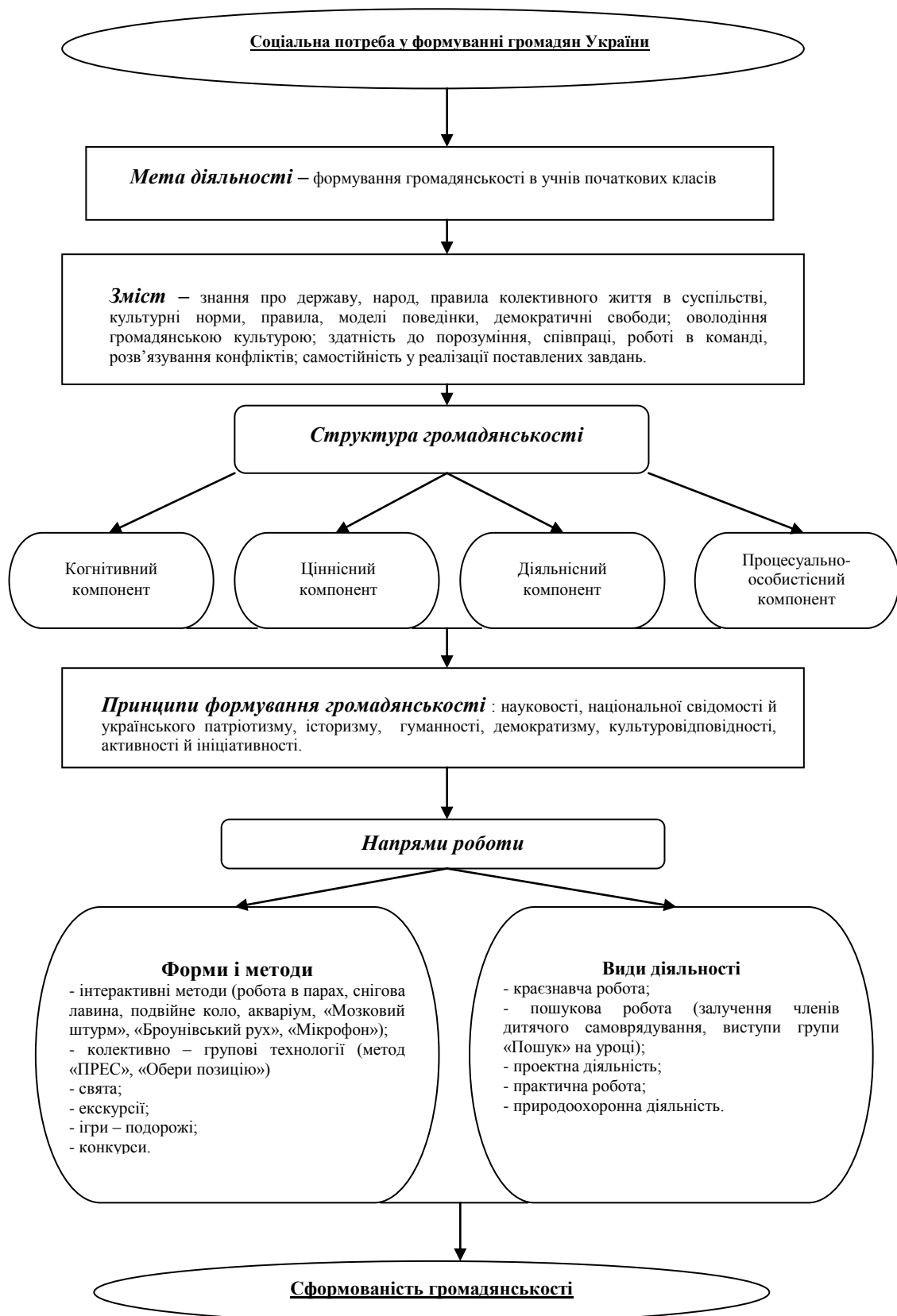

Рис.1. Модель формування громадянськості у молодших школярів

За результатами дослідно-експериментальної роботи встановлено, що оптимізації розвитку громадянськості молодших школярів слугує використання особистісно-орієнтованих технологій, інтерактивних методів (робота в парах, снігова лавина, подвійне коло, акваріум, «Мозковий штурм», «Броунівський рух», «Мікрофон»), колективно-групових технологій (метод «ПРЕС», «Обери позицію»), пошукова робота із залученням членів дитячого самоврядування (виступи групи «Пошук» на уроці), які призводять до того, що в учнів відбувається формування громадянськості як інтегрального особистісного утворення [4; 111-120].

Результати дослідження виявили високу навчально-виховну ефективність розробленої нами експериментальної моделі формування громадянськості у молодших школярів, про що свідчать кількісні показники респондентів експериментальних класів (високий рівень - 23% до експерименту і 38% після проведеної роботи; середній відповідно 45% і 53% і низький – 32% і 9%).

Таким чином розвиток громадянських якостей школярів – важливий елемент навчання та виховання в школі, і успішно реалізовує його той учитель, який сам має якості, притаманні громадянину України.

Список використаної літератури

1. Державна національна програма «Освіта» - (Україна ХХІ століття).
2. Басюк Н.А. «Людина і світ» з методикою викладання у початковій школі: Навчально-методичний посібник. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім.І. Франка, 2010. – 96с.
3. Забезпечення формування громадянської компетентності у сучасному змісті шкільної освіти (Підсумковий документ робочої групи з розробки планів і програм проекту «Громадянська освіта – Україна»//Історія в школах України.- 2006.-№ 8.- С.4
4. Химинець В.В., Кірик М.Ю. Інновації в початковій школі. – Тернопіль: Мандрівець, 2009. – 312с.